

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

РУСКИ ЦЕНТАР

РУСКИ ЈАЗИК
ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА:
МИНАТО, СЕГАШНОСТ,
ИДНИНА 2

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

РУСКИ ЦЕНТАР

РУСКИ ЈАЗИК
ЛИТЕРАТУРА
И КУЛТУРА:
МИНАТО,
СЕГАШНОСТ,
ИДНИНА 2

Зборник на трудови од II Меѓународна конференција
„Руски јазик литература и култура:
минато, сегашност, иднина“

(одржана на 29-30 септември – 1 октомври 2019 г. во Скопје)

Издавач: Руски центар при УКИМ

Уредник на издавачката дејност: проф. д-р Никола Јанкуловски,
ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Меѓународен уредувачки одбор:

Мишел Павловски, Република Северна Македонија

Елена Верижникова, Руска Федерација

Емил Ниами, Република Северна Македонија

Елена Обухова, Руска Федерација

Елена Недиќ, Република Србија

Рецензенти:

Наталија Милчовска

Лорета Георгиевска

Јазична редакција:

Бобан Карапејовски (за македонски јазик)

Елена Обухова (за руски јазик)

Емил Ниами (за англиски јазик)

Лектура:

Бобан Карапејовски

Компјутерска подготовка и печат:

БороГрафика

Дизајн на корицата:

Горан Шукуловски

Тираж: 100 примероци

Содржина

- 7** **Лилјана Макаријоска**
Руската етнолингвистика како основа за јужнословенските
етнолингвистички истражувања
- 25** **Елка Јачева-Улчар,**
Марија Чичева-Алексиќ
Лични имиња со грчко потекло во рускиот антропонимски
фонд (во споредба со македонскиот личноименски репертоар)
- 33** **Сергей Попов**
Мемориалните наименования географических объектов
как результат государственной топонимической политики
- 43** **Лидија Тантуровска**
Причастие в русском языке
- 59** **Красимира Илиевска**
Местото на некои особености на руската полисемија
во наставата по руски јазик
- 69** **Марија Пандева**
Разлики во преводите на Чехов на македонски јазик
- 81** **Liudmila Arcimavičienė,**
Zorica Trajkova
Media framing of the political conflict between Russia
and the UK: a case study of Skripals' poisoning
- 95** **Димитар Пандев**
На фонот на „Златната рипка“
(Во ковачницата на семиотиката)
- 103** **Геннадий Ковалёв**
Еще раз о прародине славян

- 111 Елена Обухова**
А.С.Пушкин – новатор и современник (о творчестве
А.С.Пушкина через призму последних интернет-реалий)
- 119 Скуридина Светлана Анатольевна**
Пушкин в восприятии героев Ф.М.Достоевского
- 125 Кристина Димовска**
„Трагизмот“ на Игор Свјатославович
- 139 Ермошина Майя Александровна**
„Современное положение русскоязычных СМИ в Греции“
- 145 Луси Караниколова Чочоровска**
За поетиката на Пушкин (Кон поезијата и прозата)

Луси Караниколова Чочоровска
Филолошки факултет
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

ЗА ПОЕТИКАТА НА ПУШКИН (Кон поезијата и прозата)

1. ПРИСТАП

Во оваа статија правиме преглед на поетиката на, како што го нарекуваат првиот и најголемиот руски поет на сите времиња, Александар Сергеевич Пушкин. Нашиот интерес е насочен кон три песни и еден расказ од различни периоди на Пушкиновата животна и творечка биографија: „Муза“ (1821), „Сеништа“ (1830) и „Паметник“ (1836), како и расказот „Госпогица-селанка“ од збирката раскази „Повестите на Белкин“ (1830).

Кон поетиката, кон дискурсот на Пушкин, што е инаку нелицеперна провокација за научнички третман уште од времето на релативно краткиот живот на рускиот гениј пристапуваме од гледна точка на одредени, главно именски и атрибутивни конструкции, во песните и интерпретација на структурата и композицијата на расказот, заедно со скриената семантика што тие ја продуцираат.

Уште веднаш упатуваме на суптилната дистинкција меѓу поимите „исказ“ и „израз“. Имено, исказот претставува конкретна изјава, конкретен текст или песна. Изразот пак, подразбира нечија субјективна вербална експресија, иманентна за таа личност.

Според тоа, наш интерес е превосходно изразот на Пушкин, поетски и прозен, за преку него да се дојде до преглед и увид не само во раскошниот талент на творецот, туку и да се долови впечатокот за леснотијата, едноставноста и длабокото значење на тој и таков израз. Ги одбираме токму овие негови творби, не случајно – сите тие се однесуваат на поетовото разбирање на уметноста, на процесот на творечкото создавање, на односот кон животот и светот.

Анализата на овие четири творби, ќе треба да ги покаже и исклучителниот јазик на Пушкин, неговиот однос кон народното и националното, како и универзалната и хуманистичката димензија на неговото творештво.

2. ЗА ПОЕТИКАТА НА ПУШКИН

Поетиката на Пушкин е неодоливо едноставна. Таа е таква заради многу нешта: заради исклучителниот талент на поетот, за кој тој е свесен, иако не и воздигнат и вообразен; заради влијателноста на неговата пионерска улога во процесот на конституирањето на руската национална литература и култура; заради хуманистичката димензија на севкупното негово творештво и универзалната вредност што ја продуцира; заради доминацијата, да не речеме опседнатоста на поетот со категориите слобода, другарство, љубов, оптимизам, човештина, национално... Поетиката на Пушкин е едноставно, „неподносливо едноставна“ и заради необичната леснотија на неговиот израз, поетски, прозен или драмски, сеедно. Едноставна е таа и затоа што во дискурсот на првиот и веројатно најголем руски поет на сите времиња отсуствува напрегнатост, отсуствува, за опитниот читател лесно забележливиот творечки напор во вообличување на своите творби. Таа е лесна, најчесто спокојна и природна. Како отсекогаш да му требала, како отсекогаш да постоела, да била тука за рускиот човек и зачовештвото.

Пушкин бил поет по вокација. Можеби ќе звучи фаталистички, но, со оглед на сите животни околности во кои што бил случајно или намерно втурнат, потеклото, образованието, лицејскиот, петроградскиот период, првото, јужно прогонство, второто прогонство во Михайловско, престојот во Болдино и конечно, московскиот

период, тој како да бил предодреден да биде тоа што бил и што остана до денеска: голем поет, пркосна личност, зачетник на руската национална литература и култура.

Пушкиновиот творечки опус што ги опфаќа речиси сите книжевни родови и жанрови, на своите плеќи носи бројни квалификативи: неговата литература е пред сè и над сè виталистичка и слободољубива, на почетокот безгрижна и исполнета со младешки елан, на места епикурејска и анакреонтска; таа е страстна, пркосна, исполнета со храброст, со неизмерна љубов кон татковината и слободата, со љубов спрема жената и човекот воопшто.

Секој народ има свој Пушкин, а рускиот го има Александар Сергеевич, човекот и творец кој, иако можеби најмлад во руските книжевните кругови на своето време, ќе упати кон изворите, кон народносното, како темел на книжевноста и културата. И, заради тоа и не само заради тоа, тој уште за времето на својот 38-годишен животен век ќе стане колосална фигура на руската културна стварност. Пушкин бил идеолошка претходница не само на Гогољ и Тургењев, со кои и непосредно соработувал туку и на еден Толстој и еден Достоевски. „(...) Во таа смисла и позната изрека на Достоевски ‘Сите ние излеговме од Шинелот на Гогољ’ може слободно да се парафразира во: ‘Сите ние излеговме од Белкиновите раскази на Пушкин’, без таа да загуби во својата суштина“ (Клетников, 1986 : 42). Во оваа смисла е и констатацијата на Гончаров дека имено, „Во Пушкин се кријат сите семиња и никулци, од кои потоа се развиваат сите родови и видови на уметност кај сите наши уметници“ (Клетников, 1986 : 52). Според тоа, сосема е чесна и без доза на хипокризија постапката на Жуковски, кој го следи Пушкиновиот творечки развој уште од неговиот лицејски период, а кога му го подарува својот портрет со посветата: „На ученикот – победник, од победениот учител“ (Клетников, 1986 : 14).

По однос на поетиката на Пушкин несомнено неопходно е да се посочи неговата припадност кон романтизмот, односно реализмот, како стилски формации. Пушкиновата поезија трпи класично и класицистичко влијание, но таа е силно инспирирана и од патријархот на европскиот романтизам, Бајрон, при сè што навремено ги напушта неговиот песмизам и огорченост. Сепак, благодарение на рационалноста на поетот и умешноста навремено

да го пренасочи својот сопствен творечки развој и воопшто рускиот литературен тек кон народното, заедно со вродениот негов усет за вистина и природност тој станува и своевиден зачетник на рускиот реализам. Имено, Пушкиновата проза, особено расказите од збирката „Повестите на Белкин“ го претставуваат авторорвиот интерес кон малиот човек, а што е типична реалистичка проблематика.

Затоа, кога станува збор за поетиката на Пушкин можеби тешко е да се изложи и образложи сè, зашто понекогаш се чини невозможно да се најдат доволно соодветни зборови да се искаже доживувањето на рецепиентот, односно интерпретаторот, сепак не и невозможно, да се упати барем на нејзината едноставност, на природноста, на непосредноста, леснотија и бездруго, на врховниот квалификатив на естетската сатисфакција – убавината!...

2.1. За поетиката на Пушкиновата поезија

Увидот во поетиката на Пушкиновата поезија го правиме преку своевидна супспецијалистичка анализа на три песни: „Муза“, „Сеништа“ и „Паметник“. Се насочуваме кон изолација на супстанцијалните и атрибутивните елементи, поточно кон именки и синтагми од именка и придавка, зашто сметаме дека тие имаат атрибутиваен карактер: допуштаат да се стигне до квалификација, до обезбедување карактеристики на изразот, а преку него и до значењето на песната.

Песната „Муза“ (препев на македонски јазик Петар Т. Бошковски) е напишана во 1921 година, во периодот на Пушкиновото јужно прогонство. Во неа издвојуваме 11 именки: миленик, шупелка, прсти, богови, утро, вечер, локна, награда, радост, трската, срцето и 10 синтагми од именка и придавка: раце детски, дупките свонки, трската танка, химни вдахнати, фригиски песни, овчари стамни, дабјето дамни, девицата тајна, косата сјајна, божествена душа. Забележително е дека сите именки се општи, а поголемиот дел од нив се апстрактни, додека пак, по однос на синтагмите, интересно е тоа што позачестени се оние во кои именката следи после придавката. Вака изолираните поетски ентитети, без особен напор подразбираат оптимистички набој, имплицираат радост, среќа, полет, го претставуваат Пушкина во неговото иманентно виталистичко

настроение. Оваа е една од песните на Пушкин во која е видливо влијанието на класицистичката поезија, барем според мотивот, а од друга страна пак, иако во неа егзистира изразит лирски субјект, тој не ја тажи „светската тага“, така што романтичарските белези скоро и да ги нема: апстрактните ентитети, чија примарна семантичка задача е да го претстават процесот на творечко создавање и поетовиот вроден усет за поезија и поетско, повеќе гравитираат кон реализмот. Ако според ништо друго тогаш според потребата трезвено и рационално да сепретстави мотивот за музата, за инспирацијата, за создавањето.

Очигледно не случајно, севкупната семантика на оваа извонредна песна се влева во симболиката на трската, која инаку се споменува само двапати: „Трската вообичаено се смета како симбол на кривост, но и на флексибилност (...) Растењето на трската од исконските води ја претставува пројавата (...) Трската располага со прочистителна и заштитничка моќ (...) Трската откорната од земја станува света флешта (...) Таа е симбол на душа која се изразува, која плаче и пее (...) Трската е глас“ (Шевалие/Гербран, 2005 : 1045).

Според тоа, во оваа песна во која Пушкин пее за инспирацијата, за начинот на создавање на својата поезија, ја истакнува својата поетска умешност, по таков начин што безмалку ги дава и квалификативите на таа поезија: едноставноста, природноста, леснотијата и, за читателот очигледното отсуство на напрегнатост при создавањето.

Песната „Сеништа“ (препев на македонски јазик Ефтим Клетников) Пушкин ја пишува во 1831-тата година, кога престојува во Болдино, за да ги преземе работите од татковиот имот во свои раце. Овде, Пушкин ќе го доврши и „Евгениј Онегин“ и „Повестите на Белкин“.

Во оваа песна, која претставува „(...) душевен пејзаж со снег, виулици и магли“ (Клетников, 1986 : 29) и која има реалистичка ориентација, доаѓа до израз неговото акумулирано животно искуство, после двете прогонства и тешкиот московскиот период во кој неговото творештво било екстремно цензурирано, така што може да се рече дека нејзините стихови го пренебрегнуваат витализмот и оптимизмот и изобилуваат со горчина и очај. Но, не и со страв. Песната е меланхолична, но храброста на лирскиот субјект е доминантна.

Во песната „Сеништа“ изолиравме вкупно 62 именки, 4 придавки и 35 синтагми од именка и придавка кои придонесуваат за

разоткривање колку на специфичностите на Пушкиновиот израз толку и на семантиката на стиховите. Овие се сите именки во оваа песна, а некои се повторуваат неколкукратно: магла, месец, снегот, поле, санка, свончето, стравот, коњите, слугата, фуртуната, патот, призрак, поле, трн, раце, нозе, молк, труп, волк, очи, духојте, сеништата, лисја, цган, жал, вештица, небото, пој, родина, кат, клет, бакнеж, местото, предел, маслини, води, стебла, средба. Ова се придавките: зол, недобројни, наказани и клет. Во констелацијата на стихот, сите четири придавки функционираат како именки: „Гледај, ене, ене рипа,/ Дува и ме плука, зол“ (Пушкин, 1986 : 161); „Недобројни и наказани/ Под месецот, матен, злат“ (Пушкин, 1986 : 162) и „Те стискав клет со раце студни,/ Со наум да те задржам (...)“ (Пушкин, 1986 : 163). И, најпосле, изолираните синтагми од именка и придавка, во кои разликуваме двочлени, но и неколку трочлени синтагми, составени од една именка и две придавки: скриен сјај, матна ноќ, сиов крај, стемнет глас, незнан крај, длабок дол, патот лажен, мракот црн, арен знак, просторот завеан, свенат кат, срце тажно, жалниот писок, брегој дални, чувства жални, раце студни, часот делбен, маки студни, прогон тмаен, средба една, сенчест лад модер сјај, лазур сведнат, занес млад, вечен сон, убост чиста, мака кобна, урна гробна. Посебно ги издвојуваме трочлените синтагми од именка и две придавки, во кои придавките се редовно зад именката, така што втората придавка дополнително ја дообјаснува, ја квалификува придавката: „месецот матен злат“, „мигот горчлив, смаен“ и „бакнеж пламен, злат“.

Според параметрите на анализата, оваа и песната „Муза“ ги поседуваат речиси истите квалификации, со таа разлика што едната има виталистичко, а другата тмурно настроение, кое зависи колку од возраста и творечкиот развој на поетот, толку и од конкретните животни околности во кои се наоѓал во периодот кога се создавани.

Песната „Паметник“ (препев на македонски јазик Георги Сталев), Пушкин ја напишал во 1836-тата година, не цели две години пред својата смрт, кога веќе е изграден и етаблиран поет, но и во времето кога буквално станува жртва на организираната против него афера за однесувањето на неговата жена Наталија Гончаровна. Пушкин, во оваа своја тестаментална песна ја изразува свеста за својата големина како поет и човек. Впрочем, уште тогаш, руската критеристика ја увидела длабоката синтеза меѓу етичкото и естетичкото во Пушкиновата поезија.

Оваа е песна – епитаф, во која самиот поет ги подвлекува своите преокупации и квалификации: тој е сакан, почитуван од народот, оној од чиј живот тој се инспирирал и ги советува и другите културни работници да го следат неговиот пример; поетот е свесен за својата вечност, за тоа дека „(...) душата не ќе тлее во правот толку клет“ (Пушкин, 1986: 185), дека ќе го слават Русите и светот. И самиот ја истакнува слободата, како врховен патеводител на неговата поезија, покорувајќи му се само на Бога и останувајќи човечен и достоинствен до самиот свој физички крај...

Во песната изолиравме вкупно 24 именки, од кои четири се сопствени: слава, пат, народот, бурјан, душата, светов, гласот, Русија, Калмникот, Финец, Тунгуз, лира, сласт, слободата, милост, музо, глава, венец, збор, пофалби, беди, глупак, спор. Квантифициравме и 13 синтагми од именка и придавка: паметник недоизграден, вечно чист, столбот царски, горда глава, заветна лира, светов широк, последен поет, добри чувства, веков жесток, божја заповед. Од нив, една е проширена со уште една придавка „словенски горд внук“, една е засилена со прилог „правот толку клет“, а една е составена од заменска придавка, именка и придавка „својот јазик жив“.

Слично како и дискурсот на претходните две песни и овде, именката и синтагмата, главно од именка и придавка, го разоткриваат поетското значење и во сличен манир го дефинираат изразот на Пушкин: едноставен, лесен, природен, со корени во народниот живот, народното творештво и народната лексика. Овие и сите песни на Пушкин имаат мотив прецизно вообличен и, како што веќе повеќепати потенциравме, тоа е направено без тешкотија, спонтано и интуитивно.

По ваков начин разложените три Пушкинови песни од различни творечки периоди, со акцент на оние граматички ентитети кои сметаме дека повеќе придонесуваат за согледување на квалификативноста на изразот, без особен напор допуштаат да се влезе во семантиката, до која, за волја на вистината сосема лесно се стигнува. Тоа е така повторно заради доблестите на поетот Пушкин, но пред сè и над сè, заради едноставноста, леснотијата, природноста, но и слободата, вистинитоста, хуманизмот и убавината.

2.2. За поетиката на Пушкиновата проза

Расказот „Госпоѓица-селанка“ (превод на македонски јазик, Тања Урошевиќ) е дел од збирката „Повестите на Белкин“ (1830), која Пушкин ја пишува за времето на својот престој на имотот во Болдино. Станува збор за период од неговиот творечки развој кога тој речиси сосема го презрел романтизмот како стилска формација на која официјално ѝ припаѓал и, инспириран од својата повеќегодишна фолклористичка дејност, заедно со интересот кон руското и националното, се определува за третман на теми и дилеми што го тиштат малиот човек и обичните луѓе од Русија. По таков начин, Пушкин уште поцврсто застанал на реалистички теоретски позиции, интуитивно и латентно промовирајќи ја новата руска и европска книжевна школа, дури и пред таа да се роди во својата татковина – Франција.

Расказот „Госпоѓица – селанка“ располага со линеарна наратива, без дигресији, со минимум авторски, односно нараторски коментари со атрибутивен белег, во полза на портретирањето на ликовите.

Авторитативниот наратор (=омнисцент) е доминантен низ текстот, а во четири наврати се вклучува јас – раскажувач, секогаш кога се сака на одреден пасаж да му се даде посебна вредност. Имено, за првпат, јас нараторот го „прекинува“ сезнаечкото раскажување кога шармантно и директно ги опишува селските и провинциските госпоѓици: „Осаменоста, слободата и читањето кај нив рано ги развива чувствата и страстите, непознати за нашите расеани градски убавици, а нивно најсуштествено достоинство е особеноста на карактерот, самобитноста“ (Пушкин, 1986: 178). Второто „вмешување“ на јас-нараторот во омнисцентното раскажување се случува кога се распламтува љубовта меѓу Лиза и Алексеј, така што тој, повторно коментира дека, иако сака многу да говори за нивната врска, сепак, се случил некаков пресврт. По третпат, јас-раскажувачот се јавува тогаш кога го истакнува нетрпението на читателот, Лиза и Алексеј повторно тајно да се сретнат во шумичката, а по посетата на Андреј и татко му во домот на Лиза. И, најпосле, расказот завршува со коментар на јас-раскажувачот кога и самиот го смета за непотребно објаснувањето за тоа што сè можело да се случи, откако двајцата вљубени ќе ги разоткријат своите тајни.

Според тоа, „вклучувањето“ на јас-нараторот во омнисцентото раскажување е секогаш поврзано со госпоѓицата – селанка и нејзината љубов спрема Алексеј, откако ќе ја претстави таа селска госпоѓица како руска национална вредност.

Иако неколкукратно се појавуваат кратки описи што се однесуваат на истакнување на убавините на руската природа, расказот има само еден „чист“ опис со „отежната“, акумулирана семантика, за која може да се рече дека се однесува на севкупната маса на раскажувањето: „Зората светеше на исток, а златните низи облаци, чиниш го очекуваа сонцето, како двојрјаните што го очекуваат царот; ведрото небо, утринската свежина, росата, ветерчето и пеењето на птиците љгоисполнуваа срцето на Лиза со детска радост (...)“ (Пушкин, 1986: 183). Станува збор за оној момент од нарацијата, кога Лиза, со умисла однапред да го сретне непознатиот и прочуен убавец Андреј, се упатува во шумичката, во раното пролетно утро. Имено, пролетна природа во описот го подразбира севкупното возбудливото настроение на расказот, оптимизмот и среќниот крај на една убава љубов.

Особено е впечатлива карактеризацијата на ликовите. Пушкин успева со кратки потези, на еден шармантен начин, просто кокетирајќи со читателот да ја постигне полнокрвноста на ликот. Не пропушта притоа, повторно да го афирмира народносното, руско, за сметка на туѓинското. Единствено Иван Петрович Брестов го портретира малку поопширно, но тоа е направено во самиот воведен дел од расказот кога со висока информативност на кажаното, се претставува таткото на Андреј, како човек кој иако е крут и строг, склон е кон заштита на своето и народносното. Наспроти него, стои соседот Григориј Иванович Муромски, англоман, кој „(...) своите полиња ги обработување на англиски начин. Но, по туѓ рецепт не раѓа руското жито“ (Пушкин, 1986: 176,177). По таков, паралелен начин, сосема кратко и ефектно се опишани дадилката на Лиза, Настја и нејзината гувернанта, мадам мис Џексон. Настја „(...) беше малку постара (...) и многу позначајно лице од која и да е посредничка во француската трагедија“ (Пушкин, 1986: 179), додека мадам мис Џексон беше „(...) четириесет годишна девојка што не се предаваше, туку си го белеше лицето и си ги бричеше веѓите, двапати годишно ја препрочитуваше ‘Памела’, за сето тоа добиваше две илјади рубли и умираше од злодејност во таа в а р в а р с к а Р у с и ј а“ (Пушкин, 1986: 179).

Поопширно, но не атрибутивно, значи не со директно припишување карактеристики, ами низ раскажувањето и дијалозоте и повторно според принципот на паралелизам се портретираат и Андреј и Лиза, главните протагонисти на расказот. Паралелизмот во нивната карактеризација не се засновува на народносното и туѓинското туку на принципот маж – жена и не е забележителен афирмативниот однос на авторот спрема народносното и пежоративниот спрема туѓинското, ами подеднакво е солидарен и со едниот и со другиот. Во ваквата портретистичка постапка на Пушкин се препознава неговата свјатија Рус, но и неговиот правилен однос спрема жената и бракот, за кој тој, како што се вели во критеристиката, иако му припаѓал на романтизмот, кој по дефиниција го презирал бракот, сепак, копнеел по него.

Се чини најинтересна во овој расказ е неговата композиција, која по многу нешта наликува на драмска. Воведот, кој е стегнат, без претерана опширност и со минимум дескриптивност, сосема наликува на драмска експозиција, која треба да ги претстави ликовите и случката од која ќе се изроди заплетот. Овде се дава информацијата за анимозитетот меѓу двајцата татковци, на Андреј и на Лиза, што може да се смета за елемент од кој би произлегол заплет. Заплетот почнува кога Настја, по посетата на домот на Алексеј, се договара со госпоѓицата Лиза, оваа да се преправи во селанка, за да се запознае со Алексеј во кој биле вљубени сите девојки од селото. Впрочем, заговорот меѓу Лиза и Настја и самото преправање на Лиза претставува актерски елемент. Лиза облекува селска носија, зборува „селски“ и покрај својата солидна наобразба, така што станува госпоѓица- селанка. Актерски, драмски елемент постои и во разговорите меѓу Лиза и Алексеј: тие се одликуваат со кокетирање, глума, преправање.

Кулминацијата има две нивоа: првото, неочекуваното помирување меѓу татковците на двајцата вљубени и ручекот кај Григориј Иванович, кога Лиза, комично маскирана според примерот на својата англиска гувернанта ќе се појави пред Алексеј и татко му, во што повторно се забележуваат актерски, односно карневалски елементи и второто, кога Акулина (селанката, на која Лиза ѝ го презела идентитетот) го прашува Алексеј за госпоѓицата Лиза и кога Алексеј ќе ја подучува на читање и пишување, кои таа необично „брзо“ ги усвојува, а каде што повторно има елементи на преправање и драма.

Перипетијата, исто така има две нивоа: најнапред татковците, секој поодделно посакуваат, а по договорот и планираат венчавка на Лиза и Алексеј, без претходно да ги прашаат децата, за потоа, (веќе второ ниво на оваа етапа) Алексеј да одбие, зашто е вљубен во Акулина, алијас Лиза, така што размислува да ја ожени селската девојка и сам да живее и заработива. Во меѓувреме, Лиза длабоко се кае за својата неискреност спрема Алексеј, особено затоа што го мамела, глумела и се преправала. Во креирањето на ликот на Лиза, а по однос на нејзиното каење за измата на Алексеј, го гледаме односот на Пушкин спрема вистината и честа, како етички категории. Истата одлика е очигледна и во конституирањето на ликот на Алексеј, кога овој е подготвен пред сите да ја искаже вистината за својата љубов.

На расплетот, слично како и во античката драма, при сè што овде станува збор за расказ, отстапен му е сосема мал простор од половина страница печатен текст, па тој се сведува на неочекуваната средба меѓу Алексеј, кој има потреба да ѝ ја соопшти вистината на Лиза дека е вљубен во селанка и Лиза, која плаче над неговото писмо, каејќи се за својата неискреност, заедно со краткиот коментар на јас – нараторот, дека приказната за госпоѓицата-селанка има среќен крај.

Од драмските елементи во овој типичен реалистичен расказ го издвојуваме и исклучително живиот дијалог меѓу ликовите, јасен, прецизен, мошне често авторски и актерски кокетен и кој многупати се граничи со комичното. Во тој и таков дијалог, лесно може да се препознае Пушкиновата нарав, неговиот витализам, љубовта спрема животот, желбата животот максимално да се живее. Се препознава овде, во дијалогот и талентот на творецот, кој како првороден поет, одлично се снаоѓа во наративниот жанр, до толку што во него успеал, сосема неосетно, а бездруго намерно, да вметне елементи на драма.

По однос на драмското во „Госпоѓица-селанка“ го истакнуваме и фактот дека, одломките во кои Лиза „се преправа“ во госпоѓица-селанка пред Алексеј, можат да се прифатат и третираат како својвидна „драма во драма“, можеби не во Шекспировска смисла на зборот, но секако, како своевидна актерска, дијалогска игра во релативно кусиот простор на расказот, како таков.

Во секој случај, прозниот израз на Пушкин е шармантен, спонтан, високо информативен, елегантен и едноставен, духовит и изворен, народски во дијалозите, многу често граничејќи се со комичното.

3. КОМЕНТАР

Ни се чини умесно, особено кога станува збор за поетиката на Пушкиновата поезија и проза да ја цитираме познатата констатација на Белински за поезијата на големиот руски уметник, дека имено: „ (...) Посебно својство на поезијата на Пушкин и едно од неговите главни превосходства во однос на поетите од претходните школи претставува полнотијата, довршеноста, издржаноста и складноста на неговите творби. Кај Пушкин никогаш нема ништо отповеќе, ништо што недостасува, сè е по мерка, сè е на свое место, крајот е хармонизиран со почетокот“ (Клетников, 1986: 45).

Рамнотежата е, како што вели Клетников „природен закон“, не само на поезијата туку и на прозата на Пушкин. Имено, во поетиката на Пушкин, урамнотежен е односот, можеби подобро соодносот меѓу романтизмот и реализмот, меѓу етичкото и естетичкото, меѓу националното и универзалното, меѓу поетското и расказното, меѓу расказот и драмата, меѓу замислата на авторот и рецепцијата на читателот. Сè е совршено складно: почнувајќи од непосредната инспирација, преку природното вообликување на творбата, до впечатокот на рецепиентот. Не постои, не е видлив ниту напор и напрегнатост кај творецот, сосема слично како што и читателот со леснотија ќе ја исчита секоја негова песна, расказ или драма.

Остануваме длабоко и искрено во сознанието дека и во времето на Пушкин, па и денеска и натаму, во времињата вечни, Пушкиновата литература ќе го возбудува читателот заради сите нејзини доблести, но, можеби најмногу заради едноставноста, природноста, вистината и убавината, како врховни квалификативи на неговата поетика.

Литература

1. Андоновски, Венко: О(А)бдукција на теоријата, Галикул, Скопје, 2011;
2. Вангелов, Атанас: Теорија на прозата, избор на текстовите, превод и предговор, Атанас Вангелов, Детска радост, Скопје, 1996;
3. Караниколова, Луси: Описот во прозата, авторско издание, Скопје, 2011;
4. Клетников, Ефтим: Животот и делото на Александар Сергеевич Пушкин, предговор кон книгата: А.С. Пушкин: Лирика/ Сказни, Наша книга, Скопје, 1986, стр.7-55;
5. Младеноски, Ранко: Теорија на книжевноста, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, 2019;
6. Пушкин, Сергеевич-Александар: Лирика/ Сказни, Наша книга, Скопје, 1986;
7. Пушкин, Сергеевич-Александар: „Мали трагедии/Повестите на Белкин/ Пиковата дама, Наша книга, Скопје, 1986;
8. Sibinović, Miodrag Evgenij Onjegin Aleksandra Puškina, Yavod ya udbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1982;
9. Џукески, Александар: Александар Сергеевич Пушкин, поговор кон книгата: А.С.Пушкин, Дубровски, Кочо Рацин, Скопје, стр. 93-95;
10. Шевалие, Жан, Гербран, Ален: Речник на симболите, Табернакул, Скопје, 2005.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

811.161.1(062)

821.161.1(062)

РУСКИ јазик литература и култура: минато, сегашност, иднина 2 :
Зборник на трудови од I I Меѓународна конференција „Руски јазик литература и
култура: минато, сегашност, иднина“ (одржана на 29,30 септември - 1 октомври
2019 г. во Скопје) / [уредник Никола Јанкуловски]. - Скопје : Универзитет „Св.
Кирил и Методиј“, Руски центар, 2020. - [158] стр. ; 23 см

Библиографија кон трудовите

ISBN 978-9989-43-448-8

а) Руски јазик -- Собири б) Руска книжевност -- Собири

COBISS.MK-ID 52746245
